

Голові разової спеціалізованої вченої ради
PhD 12171 Маріупольського державного
університету,
доктору економічних наук, професору
Тарасенку Денису Леонідовичу

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, старшого наукового співробітника, професора кафедри бізнесу, адміністрування та права ЗВО «Університет трансформації майбутнього» Драган Ірини Василівни на дисертаційну роботу ЗГАРИ Ірини Костянтинівни за темою «Державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду PhD 12171 Маріупольського державного університету на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації.

Аграрний сектор України є однією з базових галузей національної економіки, що забезпечує продовольчу безпеку, значну частку валютних надходжень та відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку сільських територій. В умовах євроінтеграційного курсу України особливого значення набуває формування диверсифікованого, конкурентоспроможного і стійкого аграрного сектору, здатного функціонувати відповідно до стандартів та вимог спільної аграрної політики ЄС, забезпечуючи при цьому збалансований економічний, соціальний та екологічний розвиток.

Сталий розвиток аграрного сектору розглядається як ключовий чинник посилення продовольчої безпеки Європи, зміцнення агропродовольчих ланцюгів постачання, відновлення територій та інтеграції України до внутрішнього ринку Європейського Союзу. Вирішення завдання розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції набуває особливої актуальності в контексті повоєнного відновлення, підвищення стійкості до зовнішніх шоків, а також необхідності ефективного використання ресурсного потенціалу аграрних регіонів. У цьому контексті обрана тема дисертаційного дослідження є своєчасною, суспільно значущою та повною мірою відповідає пріоритетам публічної політики України в аграрній сфері.

Зв'язок дисертаційного дослідження із науковими програмами, планами, темами

Здобувачка Згара І.К. була виконавцем НДР кафедри публічного управління та адміністрування, які виконано відповідно до тематики науково-дослідної роботи Маріупольського державного університету Міністерства освіти і науки України «Публічне управління для сталого територіального

розвитку»(період розробки НДР:2018-2024, номер державної реєстрації O118U001700, керівник д.е.н., професор Чечель А.О.),«Публічне управління для сталого розвитку та відновлення територій» (період розробки НДР: 2025-2028, номер державної реєстрації 0125U001011, керівник д.е.н., професор Чечель А.О.) у рамках яких розроблені практичні рекомендації щодо гармонізації аграрної політики України з положеннями Спільної аграрної політики Європейського Союзу, удосконалення інструментів державної підтримки, а також механізмів забезпечення продовольчої безпеки й сталого відновлення аграрних територій. Матеріали дисертаційної роботи, зокрема, розробки та рекомендації дослідження впроваджено у навчальний процес при розробці навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Основи сталого розвитку суспільства», «Євроінтеграція та національна ідентичність», «Місцевий розвиток в умовах глобальних викликів», «Політика сталого розвитку» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і наукових рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація має традиційну для здобуття ступеня доктора філософії структуру та складається зі вступу, трьох змістовних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт (процес державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору України) і предмет дослідження (теоретичні та практичні положення реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції), окреслено методологічну основу, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі проаналізовано концептуальні засади сталого розвитку та державного механізму регулювання аграрного сектору, систематизовано підходи до розуміння ролі держави у забезпеченні збалансованого розвитку аграрної сфери в умовах євроінтеграції. Дисертантка виокремлює ключові вектори сталого розвитку аграрного сектору України, які поєднують завдання загальнодержавної та регіональної політики, стратегічні пріоритети аграрної політики в умовах євроінтеграції та вимоги економічного відновлення країни.

У другому розділі проведено ґрунтовний аналіз нормативно-правового забезпечення трансформації державної аграрної політики України, систематизовано основні нормативно-правові акти, прийняті до і після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, що дозволяє виявити спрямованість законодавчих ініціатив у контексті формування державного механізму сталого розвитку аграрного сектору. Окрему увагу приділено дослідженню секторальної євроінтеграції, потреб у фінансовому та матеріальному забезпеченні відновлення аграрного сектору і визначенню пріоритетних напрямів економічної євроінтеграції (політика розвитку аграрних регіонів, якість продукції, адміністративний потенціал, стандартизація тощо).

У третьому розділі розроблено й обґрунтовано структурно-логічну модель реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції з урахуванням стратегічних пріоритетів, принципів та інструментів державної підтримки. Особливу увагу приділено удосконаленню методичних підходів до оцінки сталого розвитку аграрного сектору як на національному, так і на регіональному рівнях, включаючи використання матриці потенціалу аграрного сектору та методу пропорційного рейтингування регіонів за системою економічних, соціальних і екологічних показників. Висновки дисертаційної роботи логічно узагальнюють отримані результати, відображають досягнення мети й виконання поставлених завдань.

Викладене вище свідчить про обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Висновки відповідають поставленим завданням, рекомендації доведені до рівня їх можливого використання в практичній діяльності.

Наукова новизна отриманих результатів.

За матеріалами дисертації та висновку Маріупольського державного університету наукова новизна результатів дослідження Згари І.К. полягає у вирішенні актуальної наукової проблеми розробки наукових положень і практичних рекомендацій щодо реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції. Серед найбільш суттєвих наукових результатів, що містять елементи наукової новизни, доцільно виокремити таке.

Удосконалено теоретичні засади розуміння державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України шляхом виділення ключових векторів сталого розвитку, що поєднують завдання загальнодержавної й регіональної політики, стратегічні пріоритети аграрної політики в умовах євроінтеграції та вимоги економічного відновлення країни. Систематизовано нормативно-правові акти, які забезпечують трансформацію державної аграрної політики України до та після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, що дало змогу визначити спрямованість законодавчих змін у контексті формування державного механізму сталого розвитку аграрного сектору в умовах євроінтеграції.

Розвинуто наукові підходи до адаптації засад Спільної аграрної політики ЄС до умов України шляхом виділення принципів, стратегічних цілей та програмних інструментів (зокрема, у межах стратегії «Від ферми до столу»), що можуть бути використані при формуванні програмно-цілевих та проєктних рішень у сфері державного управління аграрним сектором.

Удосконалено методичний підхід до оцінки сталого розвитку аграрного сектору України на основі побудови матриці потенціалу аграрного сектору та аналізу індикаторів досягнення відповідних Цілей сталого розвитку (2, 8, 11, 12, 15, 17), що дозволило виявити нерівномірність прогресу за окремими цілями та визначити напрями підвищення результативності державної політики.

Удосконалено методичний підхід до оцінки сталого розвитку аграрного сектору регіонів в умовах євроінтеграції із застосуванням методу пропорційного рейтингування за системою економічних, соціальних та екологічних показників, що дає змогу диференціювати регіони за рівнем сталого розвитку, визначити

лідерів і аутсайдерів (Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Житомирська, Рівненська області – серед лідерів; Луганська, Закарпатська, Запорізька – серед регіонів із найнижчими показниками) та сформувані пріоритети державної регіональної політики.

Набули подальшого розвитку наукові положення щодо визначення стратегічних пріоритетів реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості й екологічної стійкості за умов євроінтеграційних трансформацій.

Отримані результати свідчать про достатній рівень теоретичної глибини та логічної узгодженості наукових положень, що складають зміст новизни дисертаційної роботи.

Теоретичне і практичне значення результатів.

Теоретичне значення дисертації полягає в поглибленні наукових уявлень про державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції, уточненні категоріального апарату та розробці методичних підходів до оцінки сталості розвитку на національному і регіональному рівнях. Результати дослідження можуть бути використані при подальшій розробці теорії публічного управління аграрним сектором, формуванні стратегій і програм регіонального розвитку та удосконаленні освітніх програм у сфері публічного управління та адміністрування.

Практичне значення роботи підтверджується можливістю застосування розроблених рекомендацій органами державної влади й місцевого самоврядування для вдосконалення нормативно-правового забезпечення, механізмів планування та моніторингу сталого розвитку аграрного сектору, а також інституціями, залученими до реалізації програм відновлення аграрних регіонів. Методичні підходи до оцінки сталості розвитку можуть бути використані Міністерством аграрної політики та продовольства України, профільними міністерствами, органами регіонального управління для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і визначення пріоритетів підтримки. Окремі результати доцільно впроваджувати в освітній процес закладів вищої освіти при викладанні дисциплін з публічного управління, регіональної політики, державного регулювання аграрного сектору.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднено у наукових публікаціях, у тому числі 4 статтях у фахових виданнях, 4 матеріалах наукових конференцій, що відповідає вимогам до здобувачів ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Обсяг, рівень та тематика публікацій свідчать про належну апробацію результатів дослідження та їх позитивне сприйняття науковою спільнотою.

Оцінка академічної доброчесності.

На підставі звернення здобувача Згари І.К. текст рукопису дисертаційної роботи на тему «Державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції» перевірено за допомогою он-лайн сервісу пошуку плагіату StrikePlagiarism. Відсоток оригінальності складає 88.01%. Показники подібності та характер виявлених запозичень, з урахуванням коректності посилань і оформлення списку використаних джерел, свідчать про дотримання здобувачкою засад академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

За наявності загалом позитивного враження від дисертаційної роботи вважаю за потрібне висловити низку зауважень і побажань, що мають характер рекомендацій для подальшої наукової діяльності здобувачки.

1. Згідно визначеної мети (с. 19) у розділі 1, поряд із визначенням основ нормативно-правового забезпечення державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції, слід було: більш чітко розмежувати категорії «державна політика», «державне регулювання» та «державний механізм», оскільки інколи вони використовуються як близькі за змістом, що ускладнює побудову концептуальної моделі дослідження.

2. У роботі (розділ 2) при аналізі європейського досвіду бажано глибше конкретизувати елементи Спільної аграрної політики ЄС, які можуть бути практично імплементовані в Україні з огляду на інституційні, фінансові та ресурсні обмеження вітчизняної системи публічного управління.

3. Дисертант приводить (с. 81-85) значну кількість статистичних даних щодо індексу SDG Index, однак їх зв'язок із безпосереднім аналізом потенціалу аграрного сектору України розкрито недостатньо. Доцільно більш чітко показати, які саме цілі сталого розвитку найбільше впливають на розвиток аграрного сектору.

4. Автор представив оцінку трансформацій державного механізму забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України. Водночас у роботі не наведено достатнього аналізу ефективності цих трансформацій та прикладів їх практичної реалізації. Зокрема, недостатньо висвітлено вплив сучасних викликів, у тому числі воєнних дій, на досягнення показників сталого розвитку аграрного сектору.

5. У підрозділі 3.3 автором ґрунтовно охарактеризовано економічні, соціальні та екологічні аспекти сталого розвитку аграрного сектору, однак запропоновані стратегічні напрями мають переважно описовий характер. Доцільним було б більш чітко структурувати їх у вигляді системи конкретних інструментів державної політики та механізмів реалізації.

Проте, вважаю, що висловлені зауваження істотно не знижують наукової цінності та практичного значення авторських розробок і, відповідно, не порушують загальної позитивної оцінки винесених на захист елементів наукової новизни дисертанта.

Загальний висновок та оцінка дисертації.

Дисертаційна робота ЗГАРИ Ірини Костянтинівни на тему «Державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальну наукову проблему розробки наукових положень і практичних рекомендацій щодо реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції. За актуальністю, рівнем теоретичного опрацювання, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків та практичною значущістю одержаних результатів дисертація відповідає вимогам, визначеним Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук і Порядком присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановами Кабінету Міністрів України.

Вищезазначене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертаційна робота ЗГАРИ Ірини Костянтинівни на тему «Державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, і може бути рекомендованою до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний оппонент -

професор кафедри бізнесу, адміністрування та права
ЗВО «Університет трансформації майбутнього»,
доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник

Ірина ДРАГАН

Відпис завідувача

*Дружина ЗВОУТМ
Т.П. Шестаковська*